

Att styra kommunen

Lagstiftning

- grundlagar
- kommunallagen
- förvaltningslagen
- speciallagsstiftning

I **förvaltningslagen** finns regler för hur ärenden ska handläggas för att garantera medborgarnas rättssäkerhet och myndigheternas service till allmänheten.

Kommunallagen är en ramlag som, talar om vad kommunen får göra och hur det ska gå till när kommunen fattar beslut. I kommunallagen regleras indelning i kommuner och landsting, beskriver beslutsfattande, valbarhet och rösträtt. Hur kommunerna ska organisera sig.

I varje kommun måste finnas:

Fullmäktige – som minst 21 ledamöter. Kommunstyrelse, Revisorer, Valnämnd, Överförmyndare, Nämnd för myndighetsutövning

Arbetsordningar och reglementen och andra egna styrdokument **kompletterar**.

Kommunallagen är grundläggande men inte den enda lag som styr kommunal verksamhet.

Kommunen styrs även via **speciallagar** Skolfrågor, sociala stöd i olika former och byggnadsfrågor (**Socialtjänstlagen, skollagen och plan- och bygglagen**)

De grundläggande reglerna för den svenska demokratin finns i regeringsformen. Där står till exempel att all makt ska utgå från folket, att kommuner och landsting har rätt att ta ut skatt.

Offentlighetsprincipen

- TF 2:1
”Till främjande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning skall varje svensk medborgare ha rätt att taga del av allmän handling”.
- Allmän handling?
- Rätt att ta del av allmänna handlingar inom all offentlig verksamhet
-gäller även för de kommunala bolagen
- Sekretess
- <https://youtu.be/5leAZ3ShHrg>

Offentlighetsprincipens stomme

- Allmänna handlingars offentlighet
- Offentlighet vid domstolsförhandlingar
- Offentlighet vid beslutande församlingars sammanträden
- Yttrandefriheten

• **Meddelarfrihet för tjänstemän** Anonymitetsskydd -står i både tryckfrihetsförordningen och i yttrandefrihetsgrundlagen. Det är straffbart – för representant för myndighet att efterforska vem som meddelat information till massmedia.

Syftet är att ge *allmänheten insyn* och möjlighet att kontrollera hur politiker och tjänstemän sköter kommunen. På så sätt har man också möjlighet att påverka verksamheten. Denna rättighet har i princip funnits i Sverige ända sedan år 1766. och är ett av de viktigaste inslagen i vårt demokratiska samhälle. Avgörande betydelse för tilltro till offentlig verksamhet är möjligheten till insyn. Bra för rättssäkerhet, effektivitet i förvaltning.

Offentlighetsprincipen finns fastslagen i tryckfrihetsförordningen och ger var och en rätt att ta del av allmänna handlingar, utan att tala om vad man heter eller vad det ska användas till. Det är inte bara papper som är handlingar, utan även alla elektroniska upptagningar av information är handlingar.

Handlingar

Allmänna:

- Förvaras
- Inkomna
- Upprättade

- Rätt att begära ut

Ej allmänna:

- Ej förvarade hos myndigheten
- Personliga brev
- Anbud mm
- Teknisk lagring, säkerhetskopior
- Ej upprättade handlingar
- Utkast och minnesanteckningar
- Bibliotek och tidskrifter

GDPR

<https://youtu.be/Oba-E3B2ebo>

Allmän handling

En handling som kommit in till eller upprättats av kommunen är en allmän handling. En handling är vanligen ett **brev, protokoll, beslut**, men det kan också **vara e-post, en bild, en bandinspelning, en film** eller annan information som exempelvis har lagrats i en dator. En handling är allmän även om den är ställd personligen till en enskild tjänsteman eller förtroendevald om den rör kommunens verksamhet.

Offentlighetsprincipen gäller för all **offentlig verksamhet** i Sverige, det vill säga i **stat, kommun och landsting**. Gäller även för de **kommunala bolagen**. De jämföras med myndigheter, eftersom kommunen har ett rättsligt bestämmande inflytande.

Diarieföring

För att det ska vara enkelt att se om och när en allmän handling har kommit in till eller har upprättats i kommunen registreras den i ett diarium. Diarieföring är ett sätt att hålla **handlingarna ordnade** så att de är lätta att hitta. Det går också att se att ett ärende handläggs i enlighet med gällande lagar och förordningar. Varje nämnd har ett eget diarium. **Hållas i ordnad form allmänna handlingar, för vilka sekretess inte gäller** behöver inte registreras om de hålls ordnade så att det utan svårighet kan fastställas att handlingen har kommit in eller upprättats

Sekretess = ett förbud att röja en uppgift, tystnadsplikt begränsning i rätten att ta del av allmänna handlingar

Allmänna handlingar kan antingen vara offentliga eller hemliga. En handling eller uppgift är hemlig endast med stöd av bestämmelser i **offentlighets- och sekretesslagen** eller **speciallagarna**. Begränsningarna står bland annat i socialtjänstlagen.

Skydd för enskilda personliga förhållanden Handlingar som i princip alltid är hemliga är till exempel sådana som finns inom det sociala området, men i de flesta fall är kommunens allmänna handlingar offentliga. En prövning om en handling eller en uppgift ur en handling kan lämnas ut ska alltid göras det enskilda fallet när någon begär att få läsa den.

Rollfördelning

Förtroendevalda

- Styra (VAD)
- Besluta om mål, policy och riktlinjer
- Detaljbeslut endast i undantagsfall
- Följa upp och utvärdera

Förvaltningen

- Leda och utföra – verkställa enligt satta mål
- Utredda, lägga förslag, delta i processerna kring mål, policy och riktlinjer
- Ta detaljbeslut (delegation)
- Rapportera resultat

Uppdraget som politiskt förtroendevald innebär att företräda både medborgarna, partiet och medarbetarna i olika skeenden.

Rollfördelningen är inte fast till formen, det finns inget facit.

Alla politiker har ansvar – Men det blir för mycket detaljer att besluta om allt. De politiska frågorna är i fokus om förtroendevald. Politiska frågor är såna där avgörandena görs utifrån ideologi och värderingar. Frågor där det handlar om att sätta upp mål och ange färdriktning. Ofta talar man om de politiska frågorna som VAD-frågor. Vad ska uppnås? Vad behöver göras? Men det räcker inte med att tala om vad, den politiska nivån måste också tala om när det ska vara klart och vilka resurser som finns. Hur målen ska uppnås är medarbetarnas ansvar att verkställa. För att vi alla ska kunna ta sitt ansvar måste det finnas tydliga och mätbara mål och former för uppföljning och utvärdering.

Nya kommunallagen förtydligar att det finns en förvaltning, en kommundirektör. De förtroendevalda har ansvaret. Förvaltningen leder och utför – verkställer enligt satta mål.

Fullmäktige - kommunens högsta beslutande organ

Uppgifter:

Beslutar i ärenden av större vikt, ex:

- mål och riktlinjer
- Viktiga ekonomiska frågor
- Nämndernas organisation
- Beslutar i frågor angivna i författningar,

- Ansvarsprövning

<https://youtu.be/VCNBsAS5dvk>

Ärenden av större vikt:

mål och riktlinjer

Budget, skatt

Beslutar om nämndernas reglemente organisation verksamhetsområden

bolagsbildningar, översiktsplan mm

Delegation från fullmäktige till nämnderna

Nyval

Folkomröstningar

Fullmäktige har det **övergripande ansvaret** och nämnderna beslutar om verksamheten och uppgifterna som personalen utför.

Presidiets uppgifter

- Forma och säkerställa demokratiskt förhållningssätt
- fullmäktiges utbildningar.
- **Arvodeskommitté**
- årliga justeringar i arvoden
- Beredning av revisorernas budget
- Representation

Ansvara för att forma och säkerställa ett demokratiskt förhållningssätt i fullmäktiges arbetsformer och processer.

Ansvara för fullmäktiges utbildningar.

Arvodeskommitté – avgör frågor om tillämpning av arvodesregler.

Besluta om årliga justeringar i arvoden utifrån kommunanställdas löneutveckling.

Beredning av revisorernas budget

Representation – Inom ramen för av kommunfullmäktiges representationsanslag fattar fullmäktiges presidium beslut i representationsfrågor. I viktigare fall bör presidiet samråda med kommunstyrelsens presidium.

Nämndernas uppgifter

- Beredande
- Verkställande
- Beslutande (enligt speciallagstiftningar, frågor som rör förvaltningen, efter delegation)
- Verksamhetsområdena har bestämts i reglementena

Nämnderna **bereder** fullmäktiges ärenden och ansvarar för att fullmäktiges beslut verkställs. Gör även uppföljning och utvärdering av verkställda beslut.

De ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett bra sätt.

Nämnderna har självständig **beslutanderätt** när det gäller frågor som rör förvaltningen, den pågående verksamheten. De ska **besluta** i ärenden som finns i **speciallagstiftningar**. Det kan ofta vara myndighetsutövning mot enskilda, bygglov och bistånd enligt socialtjänstlag.

Nämnderna har ett ansvar för att all verksamhet inom nämndens verksamhetsområde stämmer med de övergripande målen som fullmäktige sagt. Ansvaret finns även när verksamhet i till exempel kooperativ eller genom entreprenad.

Kommunstyrelsen har speciella uppgifter

- Leda och samordna förvaltningen
- Uppsikt över övriga nämnders verksamhet
- Uppsikt över kommunala bolag
- Bereda och yttra sig i de flesta ärenden som ska handläggas av fullmäktige
- Ekonomisk förvaltning
- Verkställa fullmäktiges beslut
- Fullgöra uppdrag lämnade av fullmäktige

KI kap 6

Ledande politiska förvaltningsorganet, samordnar förvaltningen, den har **ansvar för hela kommunens utveckling och ekonomiska ställning.**

Leder arbetet med samordning och utformning av övergripande mål, riktlinjer för **styrningen av hela** den kommunala verksamheten.

Övervakar att de av fullmäktige fastställda målen och planerna för verksamheten och ekonomin efterlevs

Uppsikt över övriga nämnders verksamhet, **uppsikt över kommunala bolag** –

Bereda och yttra sig i de flesta ärenden som ska handläggas av fullmäktige

Verkställa fullmäktiges beslut

Fullgöra uppdrag lämnade av fullmäktige – se till så att fullmäktige få uppföljning från alla nämnder.

-och tillvarata kommunens intressen vid bolagsstämmor mm.

Kollektivt och enskilt ansvar

- Grunden är ett kollektivt ansvar för ledamöterna i en nämnd.
- Som ledamot har du också ett enskilt ansvar; ***Ansvar att delta i arbetet, följa mål, beslut och föreskrifter och att inte agera utanför uppdragets förutsättningar och ramar.***
- Fullmäktige prövar årligen hur nämnden har tagit ansvar.

Grunden är ett kollektivt ansvar för ledamöterna. Om nämndens verksamhet inte fungerar är det oftast hela nämnden som är ansvarig eftersom situationen ofta är resultatet av en lång tid av beslut och beslut som inte blivit av i nämnden. Som ledamot har du också ett enskilt ansvar. – ansvar att delta i arbetet, följa mål, beslut och föreskrifter och att inte agera utanför uppdragets förutsättningar och ramar.

Det finns ett aktivitetskrav på dig som är ledamot i en nämnd. Det innebär att du ska sätta dig in i uppdraget, i verksamheten och de ärenden som nämnden hanterar. Om du inte tycker att det finns tillräckliga underlag för att ta ställning och fatta beslut – kräv bättre beredning, yrka på återremiss. Du kan ställa krav på information och återrapportering från oss i verksamheten, och hur den ska presenteras. Lägga fram egna förslag – reservera dig. I viss utsträckning kan du avstå från att delta i beslut. Men inte systematiskt, för då kan man ifrågasätta ditt ansvar – enligt grundläggande aktivitetskrav.

Nämndsledamöter kan inte enskilt använda sig av förvaltningen, utan det är nämnden som helhet som måste besluta om att ge uppdrag om utredningar mm Fullmäktige prövar årligen hur nämnden tagit ansvar.

Fullmäktiges ärenden ska i regel beredas

- Av nämnd vars verksamhetsområde ärendet berör
- Styrelsen ska yttra sig
- Beslutsförslag ska finnas
- Undantag val och revisionsberättelse

Underlagen för styrelsernas och nämndernas beslut tas i regel fram av tjänstemän.

Innan fullmäktige kan fatta beslut i ett ärende som till exempel handlar om att bygga en simhall ska humanistiska nämnden bereda ärendet. och kommunstyrelsen yttra sig. Fullmäktige kan inte avgöra ett ärende som inte passerat en nämnd vars verksamhetsområde ärendet berör. Beredningen kan styras av fullmäktige genom att de kan säga att vissa instanser ska få ärendet på remiss.

Styrelsen ska yttra sig, Alla ärenden i kommunfullmäktige har förslag till beslut från kommunstyrelsen.

Beslutsförslag ska finnas

Undantag val och revisionsberättelse

Ni som är ledamöter och tjänstgör har rätt att delta i överläggningen.

Yrka och föreslå! Ordförande tar upp till avgörande.

Även om man pratar länge är det inte mycket av det som sedan står i protokollet. Var tydlig med om du lägger ett förslag.